

Bon Bini Bonaire

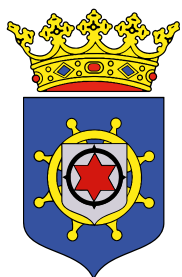
Jaargang 4 - Nr. 1
Zomer 2021

Nederlands zonnigste gemeente

Focus op duurzaam

- Haven groeit uit jasje • Ban op plastic • Meer van eigen bodem
- Geitenmanagement • Street Colors inspireert • Impuls voor woningmarkt • Vuist tegen criminaliteit • Sterker uit de crisis •

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Inhoud

- 3 Wij zijn geen reservaat!
- 4 Onverwachte aanwinst
- 6 Haven groeit uit jasje
- 9 Elektrisch vervoer stimuleren
- 10 Zeker van brandstof
- 13 Red de Sabalpalm
- 14 Ban op plastic
- 16 Toen werd het stil
- 17 Plan voor snel herstel
- 20 Meer van eigen bodem
- 22 Onderzoek naar jachten
- 23 Geitenmanagement
- 24 Plenchi di Trabou werkt
- 26 Street Colors inspireert
- 28 Impuls voor woningmarkt
- 30 Vuist tegen criminaliteit
- 31 Samen opleiden
- 32 Sterker uit de crisis

Colofon

Bon Bini Bonaire is een uitgave van het Kabinet van de Gezaghebber, verschijnt halfjaarlijks en is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in Bonaire en zijn inwoners.

Redactie: ADCaribbean BV.

Foto's: Casper Douma, Kenny Ranking, Nico van der Ven, Arenda Oomen, Emieck de Goede, Roëlton Thodé, Studio Wick Natziyl, Jeroen Mooijman, Martijn Beekman en afdeling Communicatie OLB.

Vormgeving en druk: Printweb Media BV.

Alle auteursrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden.

Kabinet van de Gezaghebber

Plaza Reina Wilhelmina 1,
Kralendijk - Bonaire,
Caribisch Nederland (www.bonairegov.com).

Wij zijn geen reservaat!

“Bonaire pleegt ecocide”. Daarvan werden wij onlangs beschuldigd. Waarom? Omdat wij de aanvoer van goederen waaronder eerste levensbehoeften zoals groente, fruit, zuivel, vlees, thee, koffie, medicijnen, kleding, wc-papier etc. etc. willen zekerstellen door een kleinschalige containerhaven te ontwikkelen. Dat is nodig omdat de bestaande haven te klein is geworden en er onveilige situaties kunnen ontstaan.

Het plan verkeert nog in de studiefase, maar nu al is er tot in de Tweede Kamer ophef over, want wij zouden “koraal vernietigen”. Laat ik duidelijk zijn: voordat er een spade de grond ingaat, stellen onafhankelijke experts een Milieueffectrapportage op. Daarnaast houden wij ons vanzelfsprekend aan zowel lokale als nationale wet- en regelgeving en de internationale verdragen die van toepassing zijn.

Het plan van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat om twee-brandstofterminals van eveneens bescheiden omvang op Bonaire te bouwen, leidde ook al tot commotie. Ze dienen ter vervanging van de huidige, niet veilige noodvoorziening om olie aan land te brengen die nodig is voor de productie van elektriciteit en drinkwater en voor benzine en kerosine. Opnieuw “ecocide”, want niet duurzaam.

Was het maar waar dat we morgen afscheid konden nemen van fossiele brandstoffen. Bonaire wil niets liever dan zo snel mogelijk de transitie maken naar een circulaire economie, volledig draaiend op duurzame energiebronnen. Dat is het ultieme doel van ons Blue Destination-concept. De liefde voor de natuur is de Bonairiaan met de paplepel ingegoten. We leven al eeuwen in harmonie met de natuur.

Maar we zijn geen reservaat waar we moeten leven als de eerste bewoners rond het jaar 1.000 voor Christus. Dat is om natuur en milieu te beschermen ook helemaal niet nodig. Bonaire heeft al heel lang geleden - ver voordat het in Nederland nog kon gebeuren dat Amelisweerd door de A27 werd doorkliefd - welbewust gekozen voor ontwikkeling met behoud van natuur en cultuur. Daar slagen we - ondanks schaarse middelen - steeds beter in. Enkele bewijzen daarvan treft u in deze editie van Bon Bini Bonaire.

We voeren dit jaar een verbod in op wegwerpplastic, nemen maatregelen om de unieke Sabalpalm voor uitsterven te behoeden, bevorderen het lokaal produceren van groente, fruit en vlees en verduurzamen de visserij, stimuleren elektrisch vervoer en benutten gezuiverd afvalwater om een vogelparadijs te creëren. Hoezo ecocide? Natuurlijk: het kan altijd beter. Ons water- en energiebedrijf WEB heeft een plan klaarliggen om het aandeel zonne- en windenergie van nu 35 procent flink op te voeren, maar loopt tegen de regel aan dat gunstige kredietfaciliteiten wel voor (buitenlandse) energiereuzen in Europees Nederland toegankelijk zijn, maar niet voor de bijzondere gemeenten van Caribisch Nederland.

Misschien moet er in Den Haag wat *minder* over Bonaire en wat *meer* met Bonaire worden gesproken. Want met support van het Rijk (kom op Tweede Kamer!) kan Bonaire de weg naar een klimaatneutrale samenleving veel sneller afleggen. Wij willen!

Edison Rijna
Gezaghebber van Bonaire

PS. Wij zijn uiteraard blij dat u van het kabinet weer vakantie mag houden op ons mooie eiland. Ik hoop u snel te kunnen verwelkomen!

Onverwachte aanwinst

Het al natuurlijke Bonaire heeft er een onverwachte aanwinst bij. Op het terrein van de dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij staat sinds 2012 een afvalwaterzuiveringsinstallatie. Een deel van het gezuiverde water dat niet nodig is voor landbouwdoeleinden wordt naar een lager deel van het terrein gepompt. Daardoor zijn zoetwaterplassen ontstaan, de enige op Bonaire.

Hoewel het wetland amper een vierkante kilometer meet, heeft het zich ontwikkeld tot een belangrijk natuurgebied. Geen plek op het eiland waar zo veel vogelsoorten worden waargenomen: 130 van de in totaal 238 die Bonaire telt. Het wetland lokt zowel broedvogels als wintergasten en voorbijgangers die afhankelijk van het seizoen tussen

Noord- en Zuid-Amerika pendelen. Het gebied trekt ook nieuwe soorten die niet eerder op Bonaire zijn gesignaleerd.

Het is bovendien van betekenis voor het voortbestaan van een unieke ondersoort van de Sprinkhaangors die alleen voorkomt op Curaçao (waar hij bijna is uitgestorven) en op Bonaire. De grootste populatie bevindt zich bij het

wetland. In 2018 werd hun aantal op ongeveer 20 geschat. Het is een van de redenen waarom natuurbeschermers pleiten voor wettelijke bescherming van het gebied. In een aan het eilandbestuur aangeboden notitie wordt niet alleen gewezen op het natuurbelang, maar ook op de mogelijkheid van kleinschalig ecotoerisme.

Uit onderzoek blijkt Hato de meest geschikte locatie voor een nieuwe haven, temeer daar op die plek al industriële activiteiten plaatsvinden.

Haven groeit uit jasje

De toenemende bedrijvigheid op Bonaire, het directe gevolg van de bevolkingsgroei en het (door Covid-19 tijdelijk onderbroken) bloeiend toerisme, leidt tot een groter importvolume. Het zal niet lang duren of de huidige haven in Kralendijk bereikt haar grenzen. Zodra het toerisme weer goed op gang komt, is het wachten op het moment dat vracht- en cruiseschepen letterlijk in elkaars vaarwater zitten. Als het ontschepen van containers dan vertraging oplevert, kan dat tot lege schappen in de winkels leiden.

Het Bestuurscollege heeft dat risico vroegtijdig onderkend. Reden waarom de bestaande pieren zijn verlengd en vernieuwd en intussen onderzoek is gedaan naar een structurele oplossing voor de lange termijn. Alle ingewonnen adviezen wijzen in dezelfde richting: bouw een nieuwe (kleinschalige) goederenhaven.

Veiligheid

Uitbreiding van de bestaande haven biedt volgens de deskundi-

gen geen soelaas. Er is onvoldoende ruimte, al helemaal niet voor de kraan waar dringend behoefte aan is. Bovendien komt het fysiek scheiden van enerzijds vrachtschepen en anderzijds de cruiselineren en recreatieve vaart de veiligheid ten goede. Een ander voordeel is dat containers niet langer door de nauwe straten van Kralendijk hoeven te worden afgevoerd.

Het bureau Royal HaskoningDHV heeft in opdracht van het eilandbestuur onderzocht wat de beste

plek voor een nieuwe goederenhaven is. Veel opties zijn er niet, want Bonaire wordt omringd door de unieke koraalriffen van het National Marine Park die onder bescherming staan van lokale en nationale wet- en regelgeving plus internationale verdragen.

Geschied

Vanwege het natuurbelang kwam het terrein van het Water- en Energiebedrijf WEB bij Hato als meest geschikte locatie naar voren omdat er reeds industriële activiteiten plaatsvinden, zoals de productie van drinkwater en de tankopslag van Curoil. Daar is bovendien reeds een steiger voor het lossen van tankschepen. Het gebied ligt in de luwte van Klein Bonaire waardoor er sprake is van een rustige golflaag en er geen onvoorspelbare stromingen zijn.

In januari 2020 is met minister Cora van Nieuwenhuizen (Infrastructuur en Waterstaat) het Samenwerkingsconvenant Zeehavens Bonaire getekend met daarin onder meer de afspraak nader onderzoek te doen naar de economische en financiële haalbaarheid van het plan. Die studie heeft mede door de coronapandemie vertraging opgelopen. Zodra de uitkomsten bekend zijn, zal een principebesluit worden genomen.

Inspraak

Voorafgaand aan de definitieve besluitvorming wordt burgers, belanghebbenden en onder meer natuurorganisaties de gelegenheid geboden zich uit te spreken over het project. Gezaghebber Rijna: "De nieuwe haven is een grote stap voorwaarts voor Bonaire, maar zeker zo belangrijk is dat dit proces zorgvuldig, in alle openheid en in goede dialoog met de samenleving verloopt."

Voordat met de aanleg kan worden begonnen, zal een onafhankelijk bureau opdracht krijgen een Milieueffectrapportage

Minister Van Nieuwenhuizen en gezaghebber Rijna bekrachtigen de samenwerkingsovereenkomst met een stevige handdruk.

(MER) op te stellen om het havenplan - op dit moment overigens niet meer dan een houtschoonheidsplan - aan te passen aan eventuele risico's voor natuur en milieu en te zorgen dat aan alle wet- en regelgeving en internationale verdragen wordt voldaan.

Rechtstreeks

Een vrachthaven maakt directe ontvangst mogelijk van containerschepen uit Europa, Zuid-

Amerika en de Verenigde Staten zodat de voor Bonaire bestemde goederen niet langer een tijdrovende en kostenverhogende omweg via Curaçao hoeven te maken. Gedeputeerde Hennyson Thielman van Economische Ontwikkeling: "Door de rechtstreekse aanloop van de containerschepen kunnen de consumentenprijzen dalen en dat is van groot belang voor onze bevolking."

"Leveringszekerheid en zelfredzaamheid"

Het kabinet deelt de visie van het eilandbestuur een aparte goederenhaven te ontwikkelen. "Een toekomstbestendige haven is van groot belang voor de leveringszekerheid van producten. Het gaat om de zelfredzaamheid van het eiland: kunnen garanderen dat essentiële producten te allen tijde aanwezig zijn of snel geleverd kunnen worden", aldus minister Cora van Nieuwenhuizen (Infrastructuur en Waterstaat) in antwoord op vragen van de Tweede Kamer.

"Het Bestuurscollege van Bonaire heeft een aantal jaren geleden een havenbeleidsplan opgesteld waarin is opgenomen dat binnen een termijn van 5 à 10 jaar een nieuwe haven noodzakelijk is om de economische groei op te kunnen vangen en de havenfunctie efficiënter uit te kunnen voeren. Daarbij moeten overslag, opslag en distributie op één locatie worden geconcentreerd. De huidige haven ligt in het centrum van Kralendijk en veroorzaakt veel verkeersoverlast en vertraging."

Voordelen

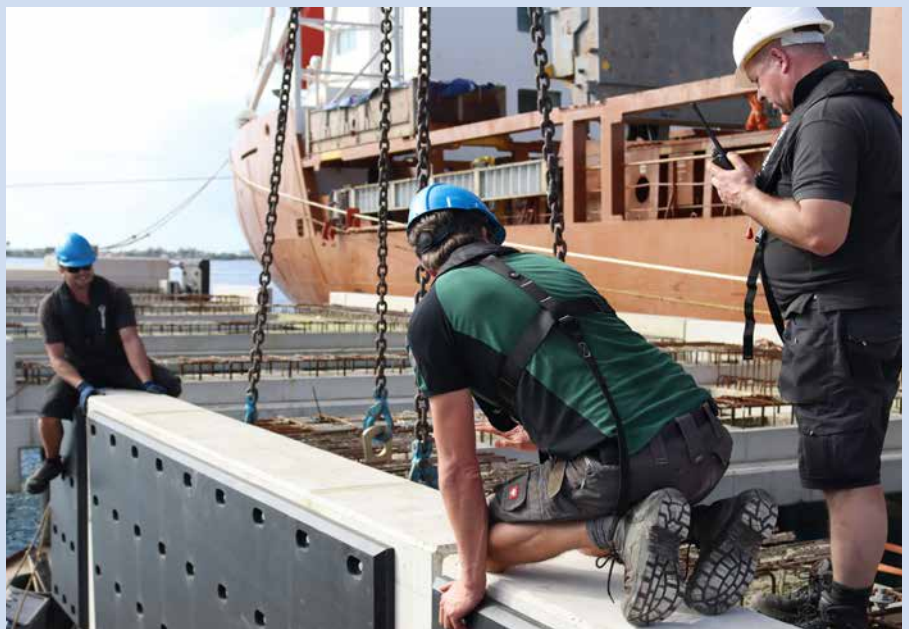
"Gezien de mogelijke voordelen van een nieuwe vrachthavenlocatie en het ontbreken van uitbreidingsmogelijkheden op de huidige locatie is in het Samenwerkingsconvenant Zeehavens Bonaire afgesproken nader onderzoek te verrichten naar de haalbaarheid van een nieuwe vrachthaven(locatie). Mogelijke voordelen zijn onder andere: veiligere en vlottere scheepsafwikkeling en veilige doorstroom van

het verkeer van vrachtauto's en passagiers van cruiseschepen", aldus de bewindsvrouw.

"De beoogde nieuwe haven(locatie) betreft een kleinschalige veelzijdige haven voor de aanvoer van voor het eiland benodigde goederen en levensmiddelen. Op basis van het convenant assisteert het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het Bestuurscollege om met zo volledig mogelijke informatie en middels de geëigende procedures tot een weloverwogen besluit te komen."

Stuurgroep

"De Stuurgroep Zeehavens Bonaire, onder voorzitterschap van de gezaghebber, bestaat uit de betrokken bestuurders en ambtenaren van het OLB en ambtenaren van de ministeries van I&W en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De stuurgroep is onder andere opgezet om onafhankelijke besluitvorming te waarborgen en om vanuit meerdere partijen advies, sturing en regie op proces en uitkomst te kunnen faciliteren. Ook zal de aanbesteding van het project volgens de geldende aanbestedingsregels moeten worden uitgevoerd. De aanvaardbaarheid van nieuwe (zeehaven)infrastructuur dient het Bestuurscollege van Bonaire in een MER-procedure te beoordelen. In een MER zullen meerdere aspecten worden getoetst aan de wet- en regelgeving zoals die op Bonaire van toepassing is, waaronder de bescherming van de natuur. Niet alleen zullen alle belangen bij de keuze van een besluit worden meegenomen, uiteraard zullen de belangen ook daarna meespelen bij de inpassing van het gekozen besluit. Bij een positief besluit zal het OLB verder ook vergunningen moeten aanvragen."

Voorwaarden

Het ministerie van I&W is bevoegd gezag op grond van de Wet marietiem beheer BES. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is verantwoordelijk voor de naleving van het Protocol betreffende de bijzondere beschermde gebieden en de in de natuur levende dieren en planten (ook wel bekend als het 'SPAW Protocol') op grond van de Wet grondslagen natuurbeheer en -bescherming BES. Rijkswaterstaat is vergunningverlener en het

ministerie van LNV adviseert daarbij. Aan een eventuele vergunning zullen onder andere voorwaarden met betrekking tot de natuur worden verbonden en zullen er diverse natuurorganisaties betrokken bij het beheer van natuur en wetenschappelijke instituten om advies worden gevraagd.

"Het besluit of er daadwerkelijk, en zo ja waar, een nieuwe vrachthaven(locatie) dient te komen, is aan het Bestuurscollege van Bonaire", aldus de minister.

Elektrisch vervoer stimuleren

Het moet voor autobezitters op Bonaire aantrekkelijker worden bij vervanging van hun huidige auto een elektrische aan te schaffen. Dat is goed voor de volksgezondheid, de natuur en het milieu en versterkt de internationale reputatie van Bonaire als duurzame bestemming.

Het Bestuurscollege heeft daarom besloten de mogelijkheden te verkennen het gebruik van elektrisch vervoer actief te bevorderen. Het is een van de manieren waarop concreet invulling wordt gegeven aan het Blue Destination-concept en tegelijkertijd als bijzondere gemeente een steentje bij te dragen aan het realiseren van het Klimaatakkoord waarvoor Nederland heeft getekend.

Juiste moment

De transitie naar schonere, minder milieubelastende auto's, bussen en vrachtwagens, maar ook scooters en boten is een niet tegen te houden ontwikkeling. Op enig moment zijn de bronnen van traditionele brandstoffen

uitgeput en is een overstap sowieso onontkoombaar. Inmiddels heeft de elektrische auto de tijd van kinderziekten achter zich. De kwaliteit, betrouwbaarheid en het gebruikersgemak zijn met sprongen vooruit gegaan, waardoor de vraag wereldwijd groeit en de aanschafprijzen dalen.

Het eilandbestuur vindt het dan ook het juiste moment aan te haken. Een eiland met de omvang van Bonaire is bij uitstek geschikt voor elektrisch vervoer. Vanwege de relatief korte afstanden is een actieradius van enkele honderden kilometers ruim voldoende om dagen vooruit te kunnen. Bovendien is er genoeg zon om de autobatterij via een met zonne-energie gevoede laadpaal bij te laden.

Subsidieregelingen

De verkenning waartoe het Bestuurscollege heeft besloten, moet antwoord geven op praktische vragen. Daarvoor worden niet alleen experts geraadpleegd en best practices van elders bestudeerd, maar worden ook belanghebbenden op het eiland geconsulteerd. Zo zal worden onderzocht wat de gevolgen zijn voor bijvoorbeeld garagehouders en benzinestations en hoe daar het beste mee kan worden omgegaan. Consequenties zijn er onder meer ook voor de brandweer: een aanrijding waarbij een elektrisch voertuig betrokken is, vergt vanwege de batterij een andere benadering.

Er heeft reeds overleg plaatsgehad met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat dat een voortrekkersrol speelt in de promotie van de aanschaf van elektrische auto's in Europees Nederland. Het Bestuurscollege zou graag zien dat de huidige rijks-subsidieregelingen ook voor burgers en ondernemers in Caribisch Nederland worden opengesteld. Al deze aspecten worden de komende periode in kaart gebracht om gericht beleid te ontwikkelen. Dan zal meer duidelijk worden over de mate waarin de lokale overheid elektrisch vervoer kan stimuleren en eventueel ook faciliteren.

De verkenning wordt uitgevoerd door een nog samen te stellen 'E-team' dat naast het doen van research vooral ook met lokale betrokkenen in gesprek zal gaan.

Zeker van brandstof

Minister Bas van 't Wout heeft kort na het groene licht van de Kamer Bonaire Brandstof Terminals BV opgericht.

Bonaire kan opgelucht ademen: even leek de Tweede Kamer de oprichting van Bonaire Brandstof Terminals BV op te houden waardoor het eiland in de zomer zonder elektriciteit en drinkwater verstoken dreigde te blijven. Maar na uitleg door minister Bas van 't Wout (Economische Zaken en Klimaat) gaf een ruime Kamermeerderheid alsnog het groene licht.

De discussie over de brandstofvoorziening van Bonaire werd tot verbazing van gezaghebber Edison Rijna vooral zonder Bonaire gevoerd. "Ik waardeer het uiteraard dat Kamerleden oog hebben voor ontwikkelingen op ons eiland, maar ik voeg daar wel meteen aan toe dat het productiever is als men zich vooraf gedegen informeert. Nu is onnodig bij onze inwoners het doemscenario in beeld gekomen dat de productie van elektriciteit en drinkwater in gevaar zou komen en er ook geen benzine en kerosine meer verkrijgbaar zouden zijn."

Waarschuwing

Rijna begrijpt de vraag waarom er op natuureiland Bonaire geïnvesteerd moet worden in de bouw van een nieuwe opslag voor fossiele brandstof. "Dat lijkt op gespannen voet te staan met onze ambitie het eiland zo duurzaam mogelijk te maken. Maar het is onrealistisch te veronderstellen dat dat van de ene op de andere dag zou kunnen. We kunnen moeilijk tegen de bevolking zeggen: koop snel een elektrische auto, want over een paar maanden is er geen benzine meer op het eiland. Of

tegen luchtvaartmaatschappijen dat er geen kerosine kan worden getankt. Om van de desastreuze gevolgen voor de productie van elektriciteit en drinkwater maar te zwijgen."

De minister betoogde dat verdere vertraging van de oprichting van BBT tot een ernstige situatie zou leiden: "Er bestaat een groot risico dat vanaf medio juni het licht uit gaat op Bonaire en het wegverkeer stil komt te liggen, met alle gevolgen van maatschappelijke ontwrichting van dien." Die waarschuwing kon niet alle fracties overtuigen.

Vergunningen

"Om die reden heb ik een brief naar de Kamer gestuurd. Aangezien ik als voorzitter van de Stuurgroep Brandstoffen Bonaire intensief samenwerk met het Rijk om de urgente situatie rondom de leveringszekerheid en de veiligheid in de brandstoffenketen snel en structureel op te lossen, voelde ik mij als gezaghebber geroepen te wijzen op de grote belangen die er voor Bonaire op het spel staan."

Voor de toevoer en opslag van brandstof naar Bonaire zijn thans twee depots in gebruik waarvoor een tijdelijke vergunning is verleend door Rijkswaterstaat. Met deze vergunningen is afgeweken van de gangbare eisen van brandveiligheid omdat er geen alternatief is voor de aanvoer van olie. De vergunningen verlopen deze zomer. Deze komen alleen in aanmerking voor verlenging als er concreet zicht is op een structurele oplossing van de brandstofproblematiek.

Transitie

Om concreet aan te tonen dat voortgang is gemaakt met de voorbereidingen voor een structurele oplossing is de oprichting van BBT essentieel. "In mijn brief heb ik benadrukt de vrijheid van de Kamer te respecteren om de discussie met de minister voort te zetten, maar ik zag het wel als mijn plicht mijn zorgen te delen en er op te wijzen dat het in het belang van de Bonairiaanse gemeenschap is dat de oprichting van BBT op de kortst mogelijke termijn zou kunnen plaatsvinden", aldus Rijna.

De gezaghebber voegde er aan toe de volksvertegenwoordigers te kunnen verzekeren dat het eilandbestuur en de bevolking van Bonaire niets liever willen dan zo snel mogelijk afscheid nemen van fossiele brandstoffen. "In het

kader van onze ambitie een Blue Destination te worden, streven wij naar de maximale inzet van hernieuwbare energie. De realiteit is echter dat wij op dit moment nog niet zonder olie kunnen." Rijna hield de commissie voor dat zij Bonaire kan helpen de transitie naar duurzame energie te versnellen door steun te geven aan de plannen die er nu liggen en de oprichting van BBT te steunen.

Onzichtbare grens

Zo zou de Kamer ervoor kunnen zorgen dat bestaande stimuleringsregelingen om particulieren en bedrijven aan te moedigen te verduurzamen ook van toepassing worden verklaard in Caribisch Nederland. "Wij willen heel graag het gebruik van elektrische auto's bevorderen, maar de subsidieregelingen van de rijksoverheid gelden niet op Bonaire. Ook ons water- en

energiebedrijf WEB wil graag investeren in verduurzaming en heeft daarvoor plannen klaarliggen. Helaas stuit ook dat op een onzichtbare grens tussen Europees en Caribisch Nederland. Als de Kamer die wegneemt, kunnen wij des te eerder de afhankelijkheid van fossiele brandstof afbouwen."

De discussie tussen Kamer en bewindsman heeft ook iets opgeleverd waar Rijna blij mee is: een door Raoul Boucke en Jorien Wuite (beiden D66) ingediende motie die door een overgrote Kamermeerderheid is aangenomen. Daarin wordt het kabinet opgeroepen met de BES-eilanden een routekaart op te stellen naar een klimaatneutrale energievoorziening. "Voor Kamerleden, ministeries en andere organisaties die samen met ons uitvoering willen geven aan deze motie rollen wij de rode looper uit", aldus Rijna. ●

BBT BV opgericht

Op 26 april heeft minister Bas van 't Wout van Economische Zaken en Klimaat Bonaire Brandstof Terminals BV opgericht. Daarmee is de brandstofvoorziening op het eiland structureel veiliggesteld.

Het ministerie wordt voorlopig enig aandeelhouder. Om te beginnen wordt zo'n twintig miljoen euro gestoken in de bouw van twee nieuwe op- en overslagstations. Daarmee wordt nog dit jaar

een begin gemaakt. Zekerheid over de toevoer van brandstof is cruciaal voor Bonaire, want die is nodig voor de elektriciteitsvoorziening (de productie is vooralsnog afhankelijk van stook-

Tweede Kamerlid Raoul Boucke (D66) gaf het debat over Bonaire Brandstof Terminals een positieve wending met de volgende motie: "De Kamer, gehoord de beraadslaging, concluderende dat Nederland zich heeft gecommitteerd aan het Klimaatakkoord; overwegende dat Caribisch Nederland ook haar steentje kan bijdragen en kan profiteren van investeringen in duurzame energie; verzoekt de regering, om met de (BES) eilanden een routekaart met bijbehorende financiële middelen op te stellen hoe Caribisch Nederland stappen kan zetten naar klimaat neutrale energievoorziening en hierbij de mogelijkheden van Ocean Thermal Energy Conversion mee te nemen, en gaat over tot de orde van de dag."
De motie is met een zeer ruime meerderheid aangenomen.

olie), luchtverkeer (kerosine), wegverkeer (diesel en benzine) en de drinkwaterproductie. Al jaren zijn er problemen met de brandstofopslag. Zowel de tanks bij Flamingo Airport als die bij de terminal van (het inmiddels failliet verklaarde) BOPEC voldoen niet aan de eisen van de Inspectie voor de Leefomgeving en Transport.

Noodoplossing

Als noodoplossing is gekozen voor drijvende opslag. Vanuit pontons

wordt via een steiger bij het vliegveld olie verpompt in tankwagens die de olie vervolgens naar de elektriciteitscentrale vervoeren. Een omslachtige, kostenverhogende en kwetsbare operatie. De situatie wordt pas stabiel door een geheel nieuwe voorziening te realiseren. Aanvankelijk was het de bedoeling de bouw en exploitatie aan de markt over te laten, maar vanwege het te verwachten lage rendement heeft geen enkele partij kunnen aantonen de continuïteit op langere termijn te garanderen zonder

dat de overheid financieel bijspringt.

"Om het publieke belang van leveringszekerheid van brandstoffen en de veilige opslag daarvan op Bonaire structureel te borgen, is besloten een beleidsdeelneming op te richten met EZK als honderd procentaandeelhouder. Die zal de realisatie, het beheer, het onderhoud en de exploitatie van veilige brandstofopslag- en overslagvoorzieningen en daarbij behorende infrastructuur op twee locaties (doen) verzorgen. Veiligheid voor de omgeving en medewerkers is hierbij een vereiste. Hiermee wordt voorkomen dat de energie- en brandstofvoorziening op Bonaire - ook op lange termijn - in gevaar komt", aldus de minister.

Toezicht

Omdat het bouwen en exploiteren van brandstofopslag- en overslagvoorzieningen niet tot de expertise van de Rijksoverheid behoren, is gekozen voor het oprichten van een vennootschap met een deskundige directie en een Raad van Commissarissen die namens aandeelhouder EZK erop toeziet dat de noodzakelijke veiligheids-, milieu- en onderhoudsnormen worden gehanteerd. "Bonaire Brandstof Terminals B.V. zal er voortdurend op toezien dat de veiligheidsvoorschriften in acht worden genomen."

Onderhoud, beheer en distributie, zo is de bedoeling, worden uitbesteed. Daarover zijn gesprekken gaande met Curoil, het bedrijf dat nu ook al de aanvoer van brandstoffen naar Bonaire verzorgt. Met het Bestuurscollege is onder meer afgesproken dat het de benodigde gronden zal toewijzen. Toetreding van een private medeaandeelhouder wordt in de toekomst niet uitgesloten, maar EZK zal altijd de zeggenschap behouden. ●

Red de Sabalpalm!

Natuurondernemer Quirijn Coolen.

Om de Bonairiaanse Sabalpalm te redden willen BonBèrdè, het Montgomery Botanical Center in Miami, Seacology en het eilandbestuur een park inrichten. De Bonairiaanse Sabalpalm (in de volksmond Kabana genoemd) is uniek in zijn soort, maar dreigt zonder ingrijpen te verdwijnen. Er staan in het wild nog maar 24 volgroeide exemplaren op het eiland, terwijl geiten en ezels jonge planten geen kans geven tot wasdom te komen.

“Het plan bestaat uit twee fases. De eerste is de emergencyfase: het zo snel mogelijk omheinen van de kern van de palmen, zodat geiten en ezels, maar ook mensen er niet meer bij kunnen. Bescherming staat voorop. Seacology en Cargill nemen de financiering voor hun rekening”, licht Quirijn Coolen van het in natuurherstel gespecialiseerde bedrijf BonBèrdè toe.

Ecotoerisme

“In de tweede fase willen we het gebied inrichten als een park dat

kan worden opengesteld voor kleinschalig ecotoerisme. Het is de bedoeling wandel- en fietsroutes uit te zetten, met informatieborden en wat voorzieningen. Het park zal ook worden gebruikt voor educatie, onderzoek en uiteraard het uitbreiden van de populatie Sabalpalmen.”

Coolen vestigde zich in 2016 op Bonaire, deed voor Stinapa onderzoek naar de impact van de geiten op de natuur in Nationaal Park Washington-Slagbaai en was herbebossingsmanager/algemeen

directeur bij Echo in Rincon. Met zijn bedrijf BonBèrdè houdt hij zich bezig met het herstellen, inrichten en omheinen van natuurgebieden en herbebossing.

Inheems

Samen met prof. Patrick Griffith van het Montgomery Botanical Center ontdekte hij dat de Sabalpalm op Bonaire een inheemse soort is die nergens anders voorkomt. “In 2019 hebben we wetenschappelijk aangetoond dat de Kabana uniek is. Daarmee stond meteen vast dat het ook een bedreigde soort is. Vanaf dat moment zet ik mij er voor in hem beschermd te krijgen.”

Ban op plastic

Bonaire gaat nauwer samenwerken met het Wereld Natuur Fonds. Daartoe hebben het openbaar lichaam en de natuurorganisatie een Memorandum of Understanding ondertekend. De overeenkomst is een uitvloeisel van een bezoek dat WWF-NL directeur Kirsten Schuijt eerder aan gezaghebber Edison Rijna heeft gebracht.

WWF-NL ondersteunt al ruim vijftig jaar natuurinitiatieven op Bonaire en was destijds ook al betrokken bij de aankoop van Klein Bonaire en het oprichten van het Bonaire Marine Park. Natuurorganisaties zoals Stinapa, Sea Turtle Conservation Bonaire, Reef Renewal, maar ook Boneiru Duradero ontvangen bijdragen van WWF-NL.

Plasticverbod

Het eerste gezamenlijke project is een bewustwordingscampagne om het gebruik van wegwerpplastic terug te dringen. Binnenkort behandelt de Eilandsraad een verordening om het verstrekken van voor eenmalig gebruik bedoeld plastic te verbieden. Afvalbedrijf Selibon is eveneens bij de campagne betrokken. Het is de bedoeling ook op andere terreinen samen te werken zoals

afvalbeheer, afvalwaterzuivering, bescherming van de natuur waaronder bedreigde diersoorten en de koraalriffen en verduurzaming van de visserij.

Rijna: "De natuur op Bonaire is ons grootste goed. Als ik over het eiland loop, verbaas ik mij over wat er aan afval achtergelaten wordt, door jong en oud, inwoners en toeristen. Plastic rietjes, roerstaafjes, bestek, drinkbekers, flessen... Onze prachtige stranden worden gebruikt als asbak. Uit tellingen blijkt dat er in de afgelopen twee jaar bijna tienduizend sigarettenfilters zijn achtergelaten op een van onze mooiste stranden, Te Amo."

Doodzonde

In 2018 is door de Eilandsraad een motie aangenomen om be-

paalde soorten wegwerpplastic te verbieden. In vervolg daarop hebben gedeputeerde James Kroon en staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat Stientje van Veldhoven een intentieverklaring ondertekend om uitvoering te geven aan de motie.

"De foto van een schildpad met een rietje in zijn neus is een berucht voorbeeld van wat weggegooid plastic kan aanrichten. Die schildpadden zwemmen hier, in de Caribische zee", aldus Van Veldhoven bij die gelegenheid. "Dit is een belangrijke stap om de eilanden schoon te houden, plastic soep te voorkomen en daarmee de natuur op en rond de eilanden te beschermen. En ook voor het klimaat is dit goed: plastic na één keer gebruiken weggoien en verbranden is simpelweg doodzonde."

Terwijl gewerkt werd aan het ontwerpen van een verordening zijn met het bedrijfsleven afspraken gemaakt over de invoering van het verbod. Tevens is een online lesprogramma ontwikkeld.

Beyond Plastics

Plasticvervuiling is een wereldwijd probleem en er wordt mondiaal gewerkt aan het verbieden van wegwerpproducten zoals plastic tasjes, rietjes en styrofoam maaltijdverpakkingen. Ook de overheid op Bonaire is voorstander van plasticreductie en werkt daarom actief aan de implementatie van een plasticverbod. Een dergelijk verbod heeft in de toekomst niet alleen gevolgen voor lokale bedrijven zoals restaurants en hotels, maar voor alle inwoners van Bonaire.

Door Sabine Bos

Om die reden introduceert WWF's partnerorganisatie Boneiru Duradero (Duurzaam Bonaire) een gratis Online Learning Programma. Het heet Beyond Plastics. Dit lesprogramma werd ontwikkeld samen met duurzaamheidsconsultant Travel Without Plastic en gefinancierd door WWF-NL. Nu kan iedereen op Bonaire leren waarom we het gebruik van wegwerpplastics moeten verminderen en hoe we dit gaan doen.

Tools en tips

Een aantal modules van het Beyond Plastics lesprogramma is specifiek gericht op hotels, accommodaties en excursies. Er zijn handige tools voor bedrijven. De tool voor zelfbeoordeling maakt het makkelijk voor hotels om te inventariseren welke wegwerpplastics zij gebruiken. De tabel met aanbevelingen biedt praktische tips om meteen te starten met plasticreductie en kan de ondernemers zelfs geld besparen.

Ook is er een module die ondernemers helpt bij hun eigen communicatie rondom het thema wegwerpplastics.

Beyond Plastics focust zich verder op het publiek met educatieve modules over de negatieve gevolgen van wegwerpplastic voor de natuur en de volksgezondheid. Het lesprogramma is gebruikersvriendelijk en er is rekening gehouden met laaggeletterden. Met één klik kan men de informatie beluisteren in Papiaments of Engels. De modules zijn kort en makkelijk te volgen waardoor jong en oud kan leren waarom het voor Bonaire belangrijk is minder wegwerpplastics te gebruiken. De website is visueel aantrekkelijk dankzij de mooie beelden van fotografen Casper Douma, Marcel van der Kamp en Emieck de Goede. De beelden laten goed zien hoe uitzonderlijk mooi Bonaire is.

Sushi of Dushi

In november is Boneiru Duradero gestart met een bewustwordingscampagne voor een schoner Bonaire genaamd 'Sushi of Dushi' (Sushi betekent vuil in het Papiaments en dushi betekent mooi). In theorie is iedereen vóór een schoon Bonaire, maar in de praktijk vinden mensen het lastig te stoppen met het gebruik van wegwerpproducten, zoals 'take out boxes' die men bij de afhaalrestaurants krijgt. Boneiru Duradero hoopt dat er door het Online Learning Programma meer draagvlak ontstaat voor het aanstaande verbod op wegwerpplastics. Het programma wordt ondersteund door het eilandbestuur, Selibon, de Kamer van Koophandel, BONHATA en de Tourism Corporation Bonaire.

I: onlinelearning.boneiruduradero.nl

Gezaghebber Edison Rijna heeft het startsein gegeven voor de postercampagne Houd Bonaire Schoon om consumenten aan te moedigen al in aanloop naar het in te voeren verbod het gebruik van wegwerpplastic te verminderen.

Toen werd het stil

Flamingo Airport in coronatijd.

Hoe hard Bonaire geraakt is door de coronapandemie blijkt uit cijfers van de Caribische afdeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek. In plaats van de verwachte groei heeft Bonaire in 2020 bijna 60 procent minder bezoekers ontvangen.

Vorig jaar kwamen 66.000 bezoekers naar het eiland, tegen bijna 158.000 in 2019, een afname van 58 procent. In januari en februari groeide het aantal bezoekers nog met 6,7 procent ten opzichte van 2019. Na invoering van de coronamaatregelen half maart kwam het toerisme nagenoeg tot stilstand. In juli en augustus was er nog wel een opleving door een versoepeling van de maatregelen, maar de aantallen over het gehele jaar bezoekers bleven ver onder die van 2019.

Nederlanders

De daling van het aantal bezoekers dat Bonaire aandeed, was in het tweede kwartaal van 2020 het grootst: 97 procent minder ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Vanwege de vliegbeperkingen daalde vooral het aandeel Amerikanen ten opzichte van 2019. Een gelijke afname was volgens de UNWTO

te zien voor het Caribisch gebied als geheel.

In het derde en vierde kwartaal daalde het aantal bezoekers op Bonaire minder hard (respectievelijk 59,7 procent en 67,9 procent) dan voor het Caribisch gebied als geheel (respectievelijk 80,6 procent en 73,7 procent). De toeristen die nog wel naar Bonaire kwamen, waren voornamelijk Nederlanders uit Europa (zo'n 43 procent) en toeristen uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten (ongeveer 23 procent).

Cruisetoerisme

Voor het cruisetoerisme was 2020 een verloren jaar. In januari en februari groeide het aantal cruise-passagiers naar Bonaire nog met zo'n 22 procent ten opzichte van dezelfde maanden in 2019. Nadat de coronamaatregelen medio maart ingingen, stopten de cruises om in de rest van 2020 niet

meer terug te keren. Het aantal cruise-passagiers dat Bonaire bezocht, lag voor heel 2020 daarvoor circa 62 procent lager dan het jaar ervoor.

De cijfers van Flamingo Airport onderstrepen de impact van de pandemie op Bonaire. In 2020 reisden 58,3 procent minder luchtvaartpassagiers van en naar Bonaire dan in 2019. In januari en februari vorig jaar steeg het aantal vluchten nog van 2.500 naar 2.700. Op 14 maart 2020 werd het luchtruim gesloten voor inkomende passagiers uit Europa en andere hoogrisicolanden.

Halvering

Vanaf 1 juli werden weer beperkt toeristen toegelaten en nam het aantal luchtvaartpassagiers in juli en augustus toe. Toch lagen de passagiersaantallen respectievelijk 58 en 51,3 procent lager dan in de maanden juli en augustus in 2019. In totaal passeerden 160.500 luchtvaartreizigers in 2020 de terminal van Flamingo Airport. Het totaal aantal vluchten nam met 50,5 procent af: van 15.700 naar 7.800.

Plan voor snel herstel

Alle op Bonaire bij het toerisme betrokken partijen hebben onder regie van het eilandbestuur gewerkt aan het Tourism Recovery Plan. Het plan omvat een groot aantal activiteiten die de al langer gewenste transitie van massa- naar kwaliteitstoerisme bevorderen waardoor met minder toeristen meer inkomsten gegenereerd kunnen worden, terwijl tegelijkertijd de kernwaarden van het eiland (rust, natuur en cultuur) beter beschermd worden.

Het grotendeels stilvallen van het toerisme als gevolg van de Covid-19 pandemie heeft de lokale economie hard geraakt. Maar de crisis heeft Bonaire ook de kans geboden de aanbevelingen van het Strategic Tourism Master Plan uit 2017 versneld uit te voeren. Aanbevelingen zijn onder meer een grotere betrokkenheid van de lokale gemeenschap en het aantrekken van de actieve toerist met een ruimer budget.

Drie doelen

Het Tourism Recovery Plan is samengesteld met input van stakeholders en deskundigen, waaronder de Tourism Corporation, The Bonaire Hotel and Tourism Association, de Kamer van Koophandel, de Bonaire Business and Employers Association en deelnemers aan de sessies van het Masterplan 2030.

De kern van het Tourism Recovery Plan is kwaliteitstoerisme aan te trekken dat in de eerste plaats ten goede komt aan de Bonairiaanse gemeenschap, door het aanbieden van unieke en authentieke ervaringen. Het plan heeft drie doelen: de bestaande markten herstellen met een hoger gemiddeld bestedingsniveau, het toeristisch product diversifiëren en de betrokkenheid en participatie van de lokale gemeenschap vergroten.

Selectief

Er dienen unieke ervaringen gecreëerd te worden door de toerist dichter bij de natuur te brengen, meer connectie tussen de toerist en de lokale bevolking en de eilandcultuur te bewerkstelligen en meer niet-strandgerichte soorten activiteiten aan te bieden die zowel overdag als 's avonds uitgevoerd kunnen worden. De focus zal op diversificatie liggen, zoals sporttoerisme, digital nomads, privéjachten en meer selectief gekozen cruiseschepen.

Participatie van de lokale gemeenschap in de ontwikkeling van het toerisme en waardering van de lokale identiteit en cultuur zijn essentieel voor een duurzame toeristische bestemming. Om

deze participatie te verwezenlijken gaat er geïnvesteerd worden in een certificatie- en bewustwordingsplan voor Bonairianen.

Hand in hand

De gemeenschap zal goed geïnformeerd en voorbereid worden om voordeel te kunnen halen uit het toerisme en de toerist de beste ervaring mee te kunnen geven. Bonairianen gaan aangemoedigd worden zelf meer gebruik te maken van het toeristisch aanbod, zodat zij vanuit eigen ervaring kunnen bijdragen aan de promotie.

De prioriteit van het eilandbestuur is de groei van economische welvaart hand in hand te laten gaan met de toename van het welzijn van de bevolking. Het gaat daarvoor samen met het toeristenbureau actief op zoek naar samenwerking met de private sector.

I: www.tourismbonaire.com/strategictourismplan

Voor een vakantie op Bonaire staan toeristen graag (even) in de rij.

Eilandsecretaris

Wendy Pelk is op 1 maart aan de slag gegaan als eilandsecretaris. Ze is afkomstig van de gemeente Alkmaar, waar ze sinds 2013 directeur was. Daarvoor werkte ze als gemeentesecretaris bij de gemeenten Boskoop en Alphen aan den Rijn. "Ik volgde het nieuws van Caribisch Nederland omdat mijn zoon op Curaçao woont. Ik zag een advertentie met de vacature en mijn interesse was gewekt. Ik heb een sollicitatiebrief geschreven en ben virtueel op sollicitatiegesprek gegaan", aldus Pelk. ●

Wegenplan

Gedeputeerde James Kroon heeft het startsein gegeven voor het herstel van de hoofdweg in Rincon. Het is de volgende in de serie van wegen die gerenoveerd worden als onderdeel van

een omvangrijk wegenprogramma dat grotendeels gefinancierd wordt door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. ●

Eerbetoon

Het 40-jarig dienstjubileum van chief ranger George 'Kultura' Thodé van het Washington-Slagbaai National Park is door zijn collega's van de Stichting Nationale Parken Bonaire (Stinapa) aangegrepen om de weg naar de zuidingang naar hem te vernoemen want, zo zeggen zij: "Het park is Kultura, Kultura is het park." Thodé begon in 1970 als vrijwilliger. ●

Hoogvliegers

De Stichting Hoogvliegers die vliegtuigtripjes organiseert voor zieke en gehandicapte kinderen heeft haar vleugels uitgeslagen naar Bonaire. "Onze vrijwilliger Arthur Korevaar is naar Bonaire geëmigreerd. Hij wilde daar ook graag iets opzetten", aldus operationeel manager Peter Bakker. Lwindomar (op de foto met zijn moeder) had de primeur.

Nieuwe website

De website van het openbaar lichaam Bonaire is vernieuwd. Behalve een frisse look is de site functioneler. Zo kunnen burgers en ondernemers online afspraken maken. Het is de bedoeling in de nabije toekomst veel zaken volledig

digitaal af te wikkelen. Binnenkort start het programma Digitale Inclusie voor mensen die niet zo handig zijn met computer, tablet of mobiele telefoon. Het enige dat niet is veranderd is het adres: www.bonairegov.com.

Onderscheiden

Eddy Thielman is het 'Diplome d'honneur' van de Wereld Douane Organisatie toegekend. Hij is in 1988 in dienst getreden bij de Douane Nederlandse Antillen. Sinds 10-10-10 werkt hij bij de Belastingdienst Caribisch Nederland. Hij is het gezicht van de Douane en dé vakspecialist op het gebied van de douanewetgeving. Als lid van de Projectgroep Baselines Grensveiligheid levert hij een belangrijke bijdrage aan de samenwerking binnen het Koninkrijk.

Meer van eigen bodem

Gedeputeerde Nina den Heyer gaf de aftrap voor de plaatsing van greenhouses bij scholen en in wijken.

Er liggen goede mogelijkheden om de agrarische productie en visserij op Bonaire, Sint Eustatius en Saba te verbeteren en de afhankelijkheid van import te verkleinen. Dat blijkt uit onderzoek van Wageningen University & Research in opdracht van de Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties.

Als onderdeel van de Kennis-agenda heeft de Kamercommissie de WUR gevraagd te onderzoeken wat de staat van de agrarische productie in Caribisch Nederland is en wat de mogelijkheden zijn voor verdere ontwikkeling. Achterliggende gedachte is dat de eilanden gebaat zijn bij een grotere mate van zelfvoorziening en diversificatie van hun economie.

Geen luxe

De huidige voedselproductie op de eilanden is beperkt. Een halve eeuw geleden werd er veel meer aan land- en tuinbouw gedaan. Redenen voor de teruggang van eigen productie zijn stijgende welvaart, mogelijkheden om tegen concurrerende prijzen te importeren en de toename van minder zwaar en beter betaalde werkgelegenheid

"De afhankelijkheid van geïmporteerd voedsel maakt de kosten van het levensonderhoud inmiddels (onnodig) duur en is

een risico voor de toekomst: een recente FAO-studie waarschuwt bijvoorbeeld dat mede door klimaatverandering voedselonze-kerheid een grote uitdaging blijft voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied. Actie op dit punt is geen luxe maar noodzaak", aldus de onderzoekers.

Initiatieven

Zowel de overheid als de lokale bevolking hebben de afgelopen jaren initiatieven genomen om de voedselproductie te verhogen. De studie van WUR trekt daar lering uit en komt met concrete aanbevelingen voor het overheidsbeleid en de sector land- en tuinbouw, veeteelt en visserij. Centraal staan vier nog op te stellen en met elkaar samenhangende plannen waar de bevolking nauw bij betrokken dient te worden:

- een integraal zoetwaterplan voor duurzaam beheer van het

Met het planten van vijftig kokosbomen heeft de dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij de eerste stap gezet om fruitbomen te kweken. Naast kokosbomen worden o.a. ook guyaba, mango en mispel geplant. Bonairianen die fruit van eigen erf willen, kunnen bij LVV fruitbomen kopen. Op de foto gedeputeerde James Kroon, LVV-projectleider Maurice Adriaens en LVV-medewerker Anthony Emerenciana.

grondwater en circulaire en waterbesparende productie-systemen

- een agrarisch ontwikkelplan, met aandacht voor o.a. duurzaam bodembeheer, duurzamere gewasbescherming en verhoging concurrentiekracht t.o.v. buitenlandse voedselimport
- een visserij-ontwikkelplan dat voorziet in duurzame uitbreiding van de visserijsector en voorkomen van overbevissing van kustgebonden bodemvissen
- een agrarisch onderwijsplan dat leidt tot een grotere interesse voor lokale voedselproductie bij jongeren

Bodemerrosie

Verhoging van de lokale voedselproductie is ook om andere redenen van belang, aldus de WUR. Een bijkomend negatief effect van de afname van eigen land- en tuinbouw is bodemerrosie door (over-)begrazing van verlaten gronden door rondzwervende geiten en ezels. Deze erosie vormt, als de bovenlaag van de bodem door regenval afspoelt in zee, een directe bedreiging voor de koraal-ecosystemen rond de eilanden. Verder zijn de gebieden die uit agrarisch gebruik zijn genomen een vestigingsplaats voor invasieve exotische plantensoorten.

De afgenomen beschikbaarheid van betaalbaar, vers en gezond voedsel van eigen bodem heeft eveneens gevolgen voor de volksgezondheid: er wordt meer suiker- en vetrijk voedsel geconsumeerd. Dit leidt tot een toename van welvaartsziekten zoals overgewicht, hart- en vaatziekten en diabetes, stelt de WUR vast. Op Bonaire is onder regie van de dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij een campagne gestart om lokale landbouw actief te promoten.

Good Fish pleit voor de introductie van de VISwijzer in Caribisch Nederland.

Greenhouses

Een ander initiatief op Bonaire dat aansluit bij de conclusies van het WUR-onderzoek is het groenten- en fruitprogramma waarmee de dienst Publieke Gezondheid de bevolking aanzet tot een gezonde leefstijl. Het programma bestaat uit meerdere facetten: greenhouse's en een educatietraject voor scholen en wijken plus de bewustwordingscampagne 'Sembr' awe pa kosechá mañan'.

De campagne die is gelanceerd bij de 'Taste of Bonaire Health', maar vanwege de coronapandemie tijdelijk is stilgelegd, wordt binnenkort hervat. De eerste greenhouse's zijn door de Scholengemeenschap Bonaire in gebruik genomen. Ze zijn bedoeld om jongeren op een leuke manier bewust te maken van het belang van gezonde voeding. Het is een duurzame aanpak

die stapsgewijs ingebed wordt in het onderwijscurriculum. Naast de scholen worden er ook greenhouse's in wijken geplaatst. Voor de opstart worden er een kruiwagen, een hark, een spade en zaden bijgeleverd.

Viswijzer

Een ander onderzoek, van de organisatie Good Fish en het Wereld Natuur Fonds, heeft zich specifiek gericht op de visserijketen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Er zijn ruim 350 interviews afgenomen met lokale vissers, ondernemers en bewoners van de drie eilanden. Conclusie: er is veel ruimte voor verbetering.

Zo kwam naar voren dat er in Caribisch Nederland weinig tot geen informatie beschikbaar is over de import en export van vis. Ook zijn er nauwelijks gegevens over de visstand en de hoeveelheid vis die gevangen wordt waardoor het niet mogelijk is eventuele overbevissing te detecteren.

Keurmerk

Uit de interviews met ondernemers en restaurant- en supermarkteigenaren is gebleken dat er veel vraag is naar een duurzaamheidskeurmerk. Voor een overgroot deel van de ondernemers is duurzaamheid de belangrijkste reden om een vis wel of niet te verkopen. De introductie van de VISwijzer in Caribisch Nederland kan een uitkomst zijn.

Good Fish en het Wereldnatuurfonds hebben de lokale overheden opgeroepen consumenten actief te informeren over het maken van duurzame keuzes. Tevens moeten die er voor zorgen dat lokale vissers een stabiel inkomen hebben en dat visbestanden niet verder uitgeput raken. ●

Onderzoek naar afvalwater jachten

Bonaire wil een einde maken aan het lozen in zee van ongezuiverd afvalwater door jachten. Jachteigenaren hebben geen andere keus dan hun afvalwater in zee te laten stromen, omdat er op het eiland geen pompinstallatie is om afvalwater van jachten in te nemen.

Onbehandeld afvalwater is schadelijk voor zowel de gezondheid

van zwimmers, duikers en snorkelaars als de natuur. Met name

de koraalriffen zijn gevoelig voor vervuiling door afvalwater. Omdat het aantal bezoekende jachten en het lokale jachtenbezit groeit, neemt ook de vervuiling toe.

De natuurorganisaties Stinapa en het Wereldnatuurfonds zijn daarom samen met het eilandbestuur en het energiebedrijf WEB gestart met een Marine Waste Water Survey. In de afgelopen weken zijn ongeveer zeventig jachten onderzocht om meer te weten te komen over de vuilwatertanks waarmee ze zijn uitgerust en over de kwaliteit en hoeveelheid afvalwater die wordt geloosd.

De verzamelde informatie kan helpen bij het vinden van een oplossing. De resultaten en aanbevelingen worden later dit jaar gepresenteerd. ●

Historisch akkoord

Werkgevers, vakbonden, de Kamer van Koophandel en het openbaar lichaam Bonaire, die samen de Centraal Dialoog vormen, hebben een akkoord bereikt over het stapsgewijs verhogen van het minimumloon, de onderstand en de kinderbijslag.

De partijen reageren daarmee op onderzoek waaruit blijkt dat 40 procent van de bevolking een inkomen heeft dat (soms ver) onder het bestaansminimum ligt. In het 'Akkoord van Kralendijk' wordt bepleit het minimumloon in de komende vijf jaar van thans 950 dollar naar 1.350 dollar te verhogen. De onderstand voor echtparen zou van 760 dollar moeten stijgen naar 1.200 dollar in 2025 en voor een alleenstaan-

de van 522 naar 950 dollar. Voorts wordt voorgesteld de ouderdoms-uitkering en de kinderbijslag te verhogen. De partijen dringen tevens aan op maatregelen om de kosten van levensonderhoud te verlagen zodat de kloof tussen inkomens en wat nodig is om de maand rond te komen wordt verkleind.

Het akkoord is voorgelegd aan minister Wouter Koolmees van

Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De vaststelling van het minimumloon en de uitkeringen is namelijk een rijksaangelegenheid. Gezaghebber Edison Rijna die voorzitter is van de Centraal Dialoog: "Dit is een historische stap op weg naar meer welvaart en welzijn voor iedereen. Dat was ook de bedoeling van de CD, die we in 2018 hebben opgericht. Ik ben trots op dit resultaat en in het bijzonder op de samenwerking van alle betrokken partijen." De volledige tekst van het akkoord is te vinden op www.centraaldialoogbonaire.com ●

Geitenmanagement

Gedeputeerde James Kroon kwam Rambo, Ricky en Reggie verwelkomen.

ring en geen rondzwervende geiten meer. Daarbij wordt tevens ingezet op het lokaal produceren van veevoer en vernieuwing van het slachthuis.

Puberbokken

In samenwerking met dienst Landbouw, Veeteelt en Visserij is gestart met het project 'professionalisering geitenhouderij'. De komst van Rambo, Ricky en Reggie maakt daarvan deel uit. De puberbokken van het stamboek Boer Goats zijn onlangs met de KLM uit Nederland overgevlogen. In november zijn ze oud genoeg om ingezet te worden voor het rasverbeteringsprogramma.

Elke bok krijgt een eigen stal waar tien geiten bij kunnen worden geplaatst om gedekt te worden. Kunukero's kunnen uit hun kudde de beste moedergeiten naar de dienst LVV brengen. Uit de kruising zullen lammeren voortkomen die binnen zes maanden geslacht kunnen worden. Het voordeel voor de geitenhouders is dat voor het lamsvlees van hoge kwaliteit een betere prijs kan worden gevraagd.

Bonaire telt meer geiten dan inwoners: 32.000 tegen 21.000. Een groot deel van de geitenpopulatie struint vrij rond over het eiland, zich tegoed doend aan wat de fragiele natuur te bieden heeft en ook nog eens een gevaar vormend voor het verkeer. Bovendien leidt het gegraas tot erosie waardoor naar zee stromend regenwater aarde meevoert dat het koraal kan verstikken.

Aangezien de economie van het eiland het vanwege het toerisme moet hebben van de natuur wil het Bestuurscollege de geitenhouderij helpen te professionaliseren en tegelijkertijd de geiten achter hekken te krijgen.

derzoekers een plan van aanpak gemaakt voor de professionalisering van de sector. Het doel van het te introduceren 'geitenmanagement' is een win-win situatie te creëren door economie en ecologie te combineren met als uitkomst een gezonde bedrijfsvoe-

Plan van aanpak

In opdracht van het openbaar lichaam Bonaire heeft de Wageningen Universiteit onderzoek gedaan naar de geitenhouderij. De conclusie is dat de bestaande geitenhouderij weinig toekomst heeft: er wordt alleen stoofvlees geproduceerd en de opbrengsten zijn marginaal. Een groot deel van de kunuku's is verlaten, waardoor de sociale cohesie in het landelijk gebied is verdwenen. Om de geitenhouderij weer toekomst te bieden, hebben de on-

Arbeidsbemiddeling in coronatijd

Is arbeidsbemiddeling in coronatijd al geen business as usual, als dan ook nog eens midden in de economische crisis een van de grotere werkgevers failliet gaat, word je als Plenchi di Trabou stevig op de proef gesteld. Het 'werkplein' bestond amper een maand of Covid-19 bracht medio maart 2020 het toerisme en daarmee ook een groot deel van de lokale economie tot stilstand.

"Veel mensen die op dat moment in de toeristische sector werkzaam waren, verloren hun baan. Dan moet je ook denken aan mensen die bij de aankomst van cruiseschepen met een kraampje stonden om souvenirs te verkopen of met een busje om toeristen over het eiland rond te rijden. En inderdaad, in maart werd de olieterminal Bopec failliet verklaard waardoor ruim vijftig werknemers op straat kwamen te staan", schetst hoofd van Plenchi di Trabou Susan Willems de uitdaging waarvoor zij en haar zes man/vrouw sterke team zich geplaatst zagen.

Bestuursakkoord

Plenchi di Trabou komt voort uit het Bestuursakkoord dat het eilandbestuur eind 2018 met staatssecretaris Raymond Knops (BZK) heeft gesloten. Afgesproken werd de inspanningen op het gebied van arbeidsbemiddeling van Rijk en openbaar lichaam in één organisatie samen te voegen. "Sinds januari zitten we onder één dak. Vanwege de coronamaatregelen hebben we de feestelijke opening in de vorm van een softlaunch gevierd. Het team bestaat uit medewerkers van het openbaar lichaam en van de Rijksdienst Caribisch Neder-

land. We werken volgens het één-loket-principe."

De hoofdfunctie is vraag en aanbod op de arbeidsmarkt samen te brengen. "De werkloosheid is zelfs in deze coronatijd met 6 tot 7 procent niet heel erg hoog. Mensen zijn echter op zoek naar een betere positie op de arbeidsmarkt, een beter betaalde baan of een tweede baan om rond te komen. We maken om te beginnen van iedere werkzoekende een persoonlijk profiel om zijn of haar potentieel te bepalen. Als iemand nog maar kort werkloos is, is die doorgaans snel plaatsbaar. Is de afstand tot de arbeidsmarkt groter, dan kunnen we extra begeleiding aanbieden, een cursus of coaching. We helpen ook bij de voorbereiding van sollicitatiegesprekken."

Vacatures

"Tussen januari en maart 2021 hebben zich 192 nieuwe werkzoekenden ingeschreven. Dat is meer dan 50 procent van het totaal ingeschreven werkzoekenden in het jaar 2020, een toename die wij kunnen relateren aan Covid-19. Het merendeel werkte in de horeca die door het wegblijven van toeristen en de lockdown grote klappen heeft gehad. De hotels hebben door het steunpakket van het Rijk hun meeste werknemers wel in dienst kunnen houden. Nu het toerisme weer op gang begint te komen,

hopen we dat de horeca snel gaat aantrekken. Overigens is de bouw op Bonaire tijdens corona onverminderd doorgegaan. Daar zijn veel vacatures, maar dat betekent dat soms bijscholing nodig is. Daarvoor huren we mensen in die het vak verstaan.”

Wat Susan Willems zeer toejuicht, is dat het Bestuurscollege heeft besloten bij het gunnen van overheidsprojecten de eis te stellen dat bedrijven minimaal 50 procent van het te werven extra personeel via Plenchi di Trabou betrekken. De dienst Publieke Gezondheid heeft het goede voorbeeld gegeven: het jobcenter heeft veel personeel geleverd ten behoeve van het vaccinatieprogramma.

Proactief

Dat besluit is mede ingegeven door het faillissement van Bopec. “Dat zat er al langer aan te komen. Al in een vroeg stadium hebben we, mede in samenwerking met de vakbonden, een

inventarisatie gemaakt van het personeelsbestand. Toen het faillissement een feit was, hebben de werknemers zich hier ingeschreven. Een aantal hebben we onmiddellijk aan een nieuwe baan kunnen helpen, want we zijn proactief op zoek gegaan naar vacatures. Maar bij deze groep komt het niet alleen aan op arbeidsbemiddeling. Sommigen werkten al hun leven lang bij Bopec. Daar komt ook een stukje traumaverwerking bij kijken.”

Mentale gezondheid is sowieso iets waar extra op wordt gelet. “Als iemand zich bij ons als werkzoekende inschrijft, bekijken we in hoeverre hij of zij klaar is om meteen te worden bemiddeld. We merken dat alle coronamaatregelen zoals de lockdown en het niet of minder bij elkaar komen met familie en vrienden een effect hebben. We houden daar rekening mee bij de begeleiding. Sommigen kampen door inkomensverlies bovendien met schulden. Ook daar houden we rekening mee.”

Beschut werk

“Speciale aandacht besteden we aan mensen met een beperking. Daarvoor zetten we jobcoaches in die tussen de betrokken werknemer en werkgever staan. Waar nodig kan loonsubsidie als instrument worden ingezet. Niet omdat de werkgever niet het volle loon wil betalen, maar omdat deze meer tijd kwijt is aan extra begeleiding. Onze campagne ‘Ban Traha’ informeert werkgevers hierover. Daarbij werken we samen met organisaties en bedrijven om beschutte werkplekken te creëren. Dat is een succesvolle aanpak gebleken.”

Susan Willems kijkt positief naar de toekomst. “Plenchi di Trabou heeft onder moeilijke omstandigheden zijn waarde bewezen. Ik ben tevreden met hoe het gaat. We hebben een fijn team van gepassioneerde mensen. We zijn trots op het werkplein van Bonaire.”

“Het klikte meteen”

“Ik ben geboren en getogen op Curaçao. Op mijn achttiende ben ik naar Nederland gegaan om te studeren aan de academie Mens en Arbeid in Tilburg. Na mijn studie ben ik bij de afdeling Werk en Inkomen van de gemeente Rotterdam gaan werken. Gedurende twintig jaar ben ik actief geweest in het sociale domein. Ik heb diverse functies bekleed, doelgroepen begeleid, inkomensvoorzieningen verstrekt, jobcenters opgezet, personen getraind en gecoacht en maatwerk geboden vanuit mijn eigen re-integratiebureau. Vervolgens heb ik drie jaar gewerkt bij een particuliere universiteit in Angola waar ik naast het doceren op academisch niveau leiding gaf aan vier afdelingen. Eind 2019 zag ik dat er voor het jobcenter op Bonaire een teammanager werd gezocht. Dat is mij op het lijf geschreven, dacht ik. Ik heb gesolliciteerd en het klikte meteen. In januari 2020 ben ik aan de slag gegaan.”

Street Colors inspireert

Alsof Bonaire van zichzelf al niet kleurrijk genoeg is, heeft de Fundashon Plataforma Kultural (FPK) het project Street Colors Bonaire gelanceerd. Inmiddels zijn al zo veel muren beschilderd dat overwogen wordt ten behoeve van toeristen een route langs de vrolijkstemmende kunstwerken uit te stippelen.

“Wij geloven in samenwerking binnen het Koninkrijk. In 2018 waren wij betrokken bij een tentoonstelling op Curaçao van het werk van de Rotterdamse kunstenaar Dolf Henkes. Hij heeft ooit in Willemstad muurschilderingen gemaakt. In het kader van het Dolf Henkes-project hebben we de bekende straatkunstenaar

Vinz.100 (Daniël Claessens) uitgenodigd naar Bonaire te komen”, aldus Marieke Knol, oprichter en directeur van FPK.

Hòfi Kultural

“Jongeren reageerden zo enthousiast op zijn werk, dat we dachten: daar moeten we een project

van maken. Als stichting is het ons doel de bevolking in contact te brengen met allerlei vormen van kunst, van beeldende kunst tot muziek. We zijn een beweging van inspiratie. Wij werken vanuit Hòfi Kultural, ons cultureel centrum waar we allerlei activiteiten organiseren. Het is een soort vrijplaats.”

FPK is een zelfstandige stichting. “We hebben weliswaar een zorgcontract met het openbaar lichaam, maar we moeten ons financieel zelf bedruipen. Vandaar dat we aan fondsenwerving doen.

Voor het project Street Colors Bonaire krijgen wij bijdragen van Fonds 21, het fonds voor Cultuurparticipatie en de lokale overheid. We krijgen ook steun van Stichting DOEN. Eind 2020 zijn we gestart met de eerste kunstenaar, Dodici (Eduardo Trionfera). Dit jaar zijn Tymon de Laat en Naamlooz (Kenneth Letsoin) geweest.”

Vergankelijk

“Het werkt fantastisch. We brengen jongeren van de basisscholen en het MBO, lokale kunstenaars en straatkunstenaars van buiten Bonaire samen. Ze inspireren elkaar. We hebben lesmateriaal gemaakt en organiseren workshops in Höfi Kultural. Er is een

aparte talentgroep die bestaat uit jongeren die er echt serieus mee bezig willen zijn. Die helpen we bij het ontwikkelen van een eigen stijl en hoe je je werk bekendheid geeft. Social media spelen daar een belangrijke rol bij. Onze fotograaf Kenny Ranking legt alles vast om te kunnen posten.” Marieke schiet in de lach bij de vraag of een klein eiland als Bonaire wel voldoende muren heeft. “Daar zul je nog versteld van staan. Sinds het project is begonnen, krijgen lokale kunstenaars veel opdrachten van particulieren, ook voor binnenruimten. Bovendien is streetart per definitie vergankelijk. Je moet maar afwachten hoe lang een muur of gebouw blijft staan.”

Uitwisseling

“Het project heeft een enorme impuls gegeven aan het culturele leven op het eiland. Het prikkelt de creativiteit van mensen. Een van de deelnemers gaf tijdens onze Street Art Rally een boeiende rondleiding in het spookhotel Esmeralda. Ik weet zeker dat er lokale talenten gaan doorbreken. Daarom hoop ik op een uitwisselingsprogramma met het hele Koninkrijk. Nu komen er straatkunstenaars van Europees Nederland naar Bonaire. Het zou leuk zijn als onze talenten ook daar eens aan het werk kunnen.”

I: www.hofikultural.com en www.streetcolorsbonaire.com

Impuls voor woningmarkt

Het vinden van een betaalbare woning op Bonaire is een flinke uitdaging. In tegenstelling tot in Europees Nederland zijn Caribische banken meestal niet bereid de volledige woningwaarde te financieren. Potentiële huizenkopers moeten dus een aanzienlijk deel eigen vermogen inbrengen. Voor velen is dat een te hoge drempel, ook al zouden ze op basis van hun inkomen volgens de AFM-normen wel op verantwoorde wijze een hypotheek kunnen dragen.

Die praktijk belemmert huurders door te stromen naar een koopwoning, maar heeft ook een negatief effect op de bouw van nieuwe woningen. Op aandringen van het eilandbestuur heeft het kabinet een oplossing gezocht en gevonden. Inmiddels is een pilot gestart met de Hypotheekgarantie Bonaire.

Op maat

De HGB is een aan de lokale omstandigheden aangepaste variant

van de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) in Europees Nederland. De voorwaarden van NHG bleken niet één-op-één toepasbaar op de situatie op Bonaire. Er zijn grote verschillen in het functioneren van de woningmarkt. Zo gelden er andere leennormen, hanteren geldverstrekkers een ander acceptatiebeleid, wijkt de hoogte van de hypotheekrente af en wordt deze op een andere manier vastgesteld. Het kabinet heeft de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen om die reden

verzocht een op Bonairiaanse maat toegesneden hypotheekgarantie te ontwikkelen.

Het invoeren van HGB heeft meerdere voordelen voor potentiële huizenkopers op het eiland. Zo beperkt het de financiële risico's van de lening. Wanneer men door omstandigheden, zoals verlies van werk, de hypotheek niet meer kan betalen, staat HGB garant voor een eventuele restschuld. Deze kan dan worden kwijtgescholden. Op die manier dient HGB als een vangnet voor woningbezitters. Daarnaast kan HGB zorgen voor meer leenruimte. "De verwachting is dat de introductie van de HGB positieve effecten heeft op de koop- en huurwoningmarkt. Ik hoop van harte dat de HGB er toe bijdraagt dat het kopen van een eigen

woning voor meer mensen op Bonaire bereikbaar wordt”, aldus minister Kajsa Ollongren (BZK).

350 woningen

De hypotheekgarantie kan afgesloten worden voor zowel bestaande als nieuwbouwwoningen met een koopsom tot 225.000 dollar. De looptijd van de garantie is maximaal 30 jaar. Een hypotheek met garantie kan uitsluitend bij een bank die onder volledig toezicht staat van De Nederlandsche Bank. De enige in Caribisch Nederland die op dit moment aan dit criterium voldoet, is de Maduro & Curiel's Bank.

Met name starters, jonge gezinnen en mensen met een middeninkomen zullen naar verwachting baat hebben bij de HGB. Vooral nog wordt die als pilot voor vijf jaar aangeboden voor maximaal 350 woningen. Daarnaast kan de HGB bijdragen aan de doorstroom van sociale huurwoningen naar koopwoningen. Dit zorgt ervoor dat inwoners met een laag inkomen eerder in aanmerking komen voor een betaalbare huurwoning.

Evaluatie

Gedurende de pilot zullen de (neven)effecten op de woningmarkt nauwlettend worden gevolgd door NHG en het ministerie van BZK. Het Centraal Bureau voor de Statistiek gaat gedurende de periode van 5 jaar data bijhouden over de ontwikkeling van de woningmarkt van het eiland op basis waarvan de pilot kan worden geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Een andere maatregel om de woningmarkt beter te laten functioneren, is de invoering op Bonaire van de Wet maatregelen huurwoningmarkt Caribisch Nederland. Dze voorziet in de komst van een Huurcommissie die helpt bij huurgeschillen, huren transparanter maakt én de huurcompensatie regelt voor huurders met een laag inkomen.

Puntensysteem

Door de introductie van een woonwaarderingstelsel (puntenstelsel) kan objectief beoordeeld worden of de gevraagde huur passend is bij de geboden woonruimte. Huurders en verhuurders kunnen geschillen hierover voor-

Bonaire groeit

De bevolking van Bonaire is in 2020 met 830 gestegen tot 21.700. De groei is vergelijkbaar met 2019, maar is hoog vergeleken met die over de afgelopen vijf jaar. In 2020 zijn 228 kinderen geboren, tegen gemiddeld 192 in de jaren 2015-2019. Het aantal sterfgevallen (111) is meer dan het gemiddelde over de periode vanaf 2015. Er zijn vooral meer zestigers en zeventigers overleden. Op Bonaire zijn in 2020 3 COVID-19-sterfgevallen vastgesteld. De immigratie vanuit Europees Nederland en Curaçao is toegenomen, maar er kwamen minder migranten uit de Dominicaanse Republiek en Peru. De emigratie is gedaald, vooral naar Curaçao en Aruba en iets minder naar Europees Nederland.

leggen aan de Huurcommissie; een onpartijdige organisatie die advies geeft en een bindende uitspraak kan doen.

De woonlasten in Caribisch Nederland zijn hoog. Het substantieel verlagen daarvan draagt bij aan een betere inkomenssituatie van de inwoners en daarmee aan de armoedebestrijding. De invoering van de wet maakt een verbeterde huurcompensatie mogelijk in de sociale huursector voor mensen met lage inkomens. Dat betekent dat er minder inkomen hoeft te worden besteed aan woonlasten. Voor de particuliere huursector wordt deze maatregel nog onderzocht. De huurcompensatie wordt aan de sociale verhuurder verstrekt, die vervolgens een lagere huurprijs rekent.

Vuist tegen criminaliteit

Zes organisaties hebben besloten de handen ineen te slaan om de strijd op Bonaire tegen de georganiseerde criminaliteit te intensiveren. Het Openbaar Ministerie BES, het Korps Politie Caribisch Nederland, de Kustwacht Caribisch gebied, de Koninklijke Marechaussee, de Douane en het openbaar lichaam Bonaire hebben een intentieverklaring getekend om een zogeheten multidisciplinair samenwerkingsverband aan te gaan.

Gezaghebber en initiatiefnemer Edison Rijna spreekt van een belangrijke stap in het veiliger maken van Bonaire. "Natuurlijk wordt er naar aanleiding van incidenten al samengewerkt. Maar om echt een vuist te maken tegen professioneel georganiseerde criminelen is structurele samenwerking nodig zodat de opsporingsdiensten ook proactief kunnen optreden. Wij willen Bonaire zo onaantrekkelijk mogelijk maken voor mensen en organisaties met slechte bedoelingen."

Patrouilles

De samenwerking krijgt concreet gestalte in de vorm van een

zogeheten Multidisciplinaire Maritieme Hub Bonaire (MMHB). Bij de zuidpier zal ten behoeve van de samenwerkende diensten een steunpunt worden ingericht. Vandaar uit kunnen maritieme patrouilles plaatsvinden, maar ook search and rescue-operaties worden uitgevoerd. Naast ruimte om varende materieel te stallen, wordt in de directe omgeving ook een kantoor ingericht. Er wordt naar gestreefd deze faciliteit in augustus volgend jaar in gebruik te nemen. Uitwisseling van informatie maakt eveneens deel uit van de samenwerking.

"We moeten niet zo naïef zijn te denken dat criminele organisaties

Bonaire links laten liggen. Ik maak mij al jaren zorgen over signalen die ik krijg dat verkeerde kringen hun oog op ons eiland laten vallen. Mijn zorgen zag ik bevestigd in de 'Geïntegreerde risicoanalyse Caribisch Nederland' van het Analistennetwerk Nationale Veiligheid die vorig jaar is verschenen. Daarin wordt gewaarschuwd voor de ondermijnende effecten zoals de aantasting van onze democratische rechtstaat en ontwrichting van de samenleving."

Projectgroep

De door de onderzoekers in kaart gebrachte criminele activiteiten hebben onder meer betrekking op de handel en smokkel van drugs, wapens en mensen, alsmede het witwassen van het met deze activiteiten verdiende geld. Een groot deel hiervan speelt zich af in het maritieme domein. De partijen die de intentieverklaring hebben ondertekend, hebben de afgelopen jaren al hun aandacht op deze sector verhoogd. Maar ieder voor zich is tot de conclusie gekomen effectiever te zijn als er meer samenhang komt in de aanpak.

Een gezamenlijke projectgroep gaat het plan verder uitwerken. "Wij hebben met elkaar de ambitie uitgesproken om de maritieme grensbewaking van Bonaire de komende jaren sterk te verbeteren. Ongewenste invloeden uit criminele kringen mogen geen kans krijgen op ons eiland. Burgers, ondernemers en bezoekers moeten zich veilig kunnen voelen", aldus gezaghebber Rijna.

Samen opleiden

Kibrahacha, onder die titel zijn de ABC-eilanden een samenwerking aangegaan voor het opleiden van leraren. Drie scholen op Bonaire doen er aan mee: basisschool De Pelikaan, Kolegio Kristu Bon Wardador en Skol Amplio Papa Cornes. Het project is het antwoord op het structurele tekort aan docenten.

De negen deelnemende opleidingsinstituten en schoolbesturen op de drie eilanden zijn samen verantwoordelijk voor het opleiden van onderwijzend personeel. Dit gebeurt voortaan voor een groot deel van de studie op opleidingsscholen waar studenten voor de klas staan om praktijkkennis en ervaring op te doen.

Op elke opleidingsschool zijn opleiders aangesteld. Zij krijgen een speciale training, samen met de opleiders van de lerarenopleidingen. Met elkaar bereiden zij de studenten voor op hun rol als Caribische leraar van de 21e eeuw die over moderne vaardigheden beschikt en kennis heeft van de Caribische cultuur. Om de samenwerking vorm te geven, is het partnerschap Kibrahacha

opgericht. Daarvan maken ook de University of Curaçao, Instituto Pedagógico Arubano, de University of Aruba en de Univer-

sity of St. Martin deel uit. Kibrahacha komt voort uit het Vierlandenoverleg van de ministers van onderwijs van Curaçao, Aruba, Sint Maarten en Nederland. Zij ondertekenden een samenwerkingsprotocol om lerarenopleidingen in het Caribisch deel van het Koninkrijk te versterken. Minister Ingrid van Engelshoven (OCW) heeft hiervoor 380.000 dollar beschikbaar gesteld.

Schoolleiders en opleiders op Bonaire, Curaçao en Aruba juichen de samenwerking toe.

Alliantie voor betere zorg

Hospital San Francisco op Bonaire is een van de ziekenhuizen in het Caribisch deel van het Koninkrijk die een coöperatie hebben opgericht: de Dutch Caribbean Hospital Alliance. De voor volksgezondheid verantwoordelijke bewindslieden van de vier landen van het Koninkrijk hebben daartoe een overeenkomst ondertekend.

DCHA zal in coöperatievorm gestalte geven aan het gezamenlijke doel de kwetsbaarheid en afhankelijkheid te verminderen, maar bovenal de continuïteit van medisch specialistische zorg te garanderen en de kwaliteit en beschikbaarheid daarvan te verbeteren.

De missie van de alliantie: "Het leveren van de best mogelijke medische zorg lokaal en regionaal middels een verankerde samenwerking tussen de landen binnen het Koninkrijk en strategische partners, waarbij het welzijn van onze patiënten, het

handhaven van een financieel-economisch gezonde situatie en het waarborgen van onze culturele waarden voorop staan."

De betrokken bewindslieden hebben hun vertrouwen uitgesproken dat de intensivering van samenwerking tussen de ziekenhuizen de kwaliteit en continuïteit van de zorg voor de inwoners van het Caribisch deel van het Koninkrijk zal verbeteren.

Gedeputeerde Hennyson Thielman: "Ik wil mij vooral inzetten voor het oplossen van pijnpunten die de bevolking ervaart."

Sterker uit de crisis

Gedeputeerde Hennyson Thielman van o.a. Economische Ontwikkeling, Toerisme en Financiën wordt met zijn 31 jaar gezien als exponent van een nieuwe generatie politici. Alle reden voor een nadere kennismaking.

Hoe zag uw jeugd er uit?

"Zeg maar jij, hoor. Mijn ouders zijn van Bonaire. Zelf ben ik ook op Bonaire geboren. Ik heb een kleine zus. Als tiener had ik een groep van goeie vrienden, dus ik was bijna altijd buiten aan het genieten van het eiland. Bonaire had toen minder inwoners en voor jongeren was er 's avonds niet heel veel te

beleven. Op een gegeven moment zijn we als vrienden-groep begonnen met het organiseren van activiteiten en feesten voor generatiegenoten. We deden dit om de jongeren van het eiland en de studenten die terugkwamen de mogelijkheid te bieden bij elkaar te komen en met elkaar genieten."

Je hebt zelf ook in het buitenland gestudeerd.

"Ik heb eerst havo gedaan aan de Scholengemeenschap Bonaire met economie in mijn pakket. Op mijn 17e ben ik naar Aruba gegaan om daar aan de universiteit bedrijfseconomie te studeren. Ik voelde mij altijd al aangetrokken tot de businesssector en wilde graag een eigen bedrijf opzetten. Van Aruba ben ik naar Nederland gegaan waar ik aan de Vrije Universiteit in Amsterdam business administration ben gaan doen met als specialisatie entre-

preneurship. Ik heb mijn masters gedaan, maar ben niet toegekomen aan het maken van een scriptie."

Waarom niet?

"Ik was van plan op Bonaire onderzoek te doen en daarover mijn scriptie te schrijven. Eenmaal terug ben ik meteen mijn eigen bedrijf begonnen en weer een paar maanden later ben ik bij de Kamer van Koophandel gaan werken als adviseur. Voor een scriptie had ik geen tijd meer."

In datzelfde jaar - 2013 - ben je betrokken geraakt bij de politiek.

"Ik had al heel lang het idee iets te willen doen voor Bonaire. In mijn schooljaren had ik met vrienden hele discussies over wat er in onze ogen allemaal mis was op het eiland en hoe het beter kon. Wonend op Aruba zag ik hoe dat eiland zich op bepaalde gebieden geweldig had ontwikkeld. Ik dacht: dat moeten we op Bonaire toch ook kunnen! Mogelijkheden genoeg, maar uiteraard wel op onze eigen manier. Daarom laten we die kansen liggen? Terugkomend uit Nederland voelde ik de drive om iets bij te dragen aan het benutten van het potentieel van Bonaire. Ik wilde verandering brengen in de politiek en de overheid."

Was dat de reden waarom je ervoor koos je bij een nieuwe partij, de MPB, aan te sluiten?

"Op een gegeven moment werd ik benaderd door Elvis Tjin Asjoe die van plan was een partij op te richten. Zijn insteek om de politiek te vernieuwen sprak mij aan, maar ik hoefde zelf niet zo nodig in de picture te staan. Laat mij

maar op de achtergrond helpen, zei ik. Toch werd me steeds vaker gevraagd: Waarom stel je je niet kandidaat voor de Eilandsraadsverkiezingen? Na een paar weken nadenken heb ik dat gedaan."

Wat dacht je te kunnen bereiken?

"Ik wilde voor elkaar krijgen dat de politiek zich meer zou focussen op het realiseren van concrete resultaten waar de bevolking iets aan heeft in plaats van discussies te voeren over procedures en personen. De bevolking moest weer trots worden op het eiland. Ik stond op nummer zeven, dus ik kwam niet in de Eilandsraad, maar gedeputeerde Clark Abraham vroeg me of ik hem wilde helpen. Na de val van het Bestuurscollege kwam ik in 2018 alsnog in de Eilandsraad."

Bij de verkiezingen in 2019 stond je als derde op de lijst. De MPB haalde vier zetels, maar je besloot beleidsadviseur te worden van gedeputeerde Tjin Asjoe.

"Ik had het idee dat ik in die rol veel meer mijn passie kwijt kon om te werken aan de vooruitgang van Bonaire. Als adviseur ben je vanaf het begin bij projecten betrokken, terwijl je als Eilandsraadslid vooral bezig bent met het beoordelen van plannen die al uitgewerkt zijn. Ik ontdekte echter al snel dat het voor een goede uitvoering nodig is dat een aantal basiszaken op orde zijn, zoals financiën, personeel en de documentenstroom binnen de overheid. Het was frustrerend dat goede plannen niet of in elk geval veel te langzaam van de grond kwamen. En toen kwam de coronacrisis daar nog overheen. Het was een spannende

periode. Ik heb er veel van geleerd, ook van hoe de interne organisatie werkt."

Je bent nu medeverantwoordelijk voor het oplossen van zaken die je als frustrerend hebt ervaren.

"Dat klopt. Op dit moment vragen de gevolgen van de coronapandemie alle aandacht. Het is belangrijk een balans te vinden tussen het beschermen van de volksgezondheid en het overeind houden van de economie. Mensen hebben hun baan verloren, bedrijven zijn gesloten. De sociale gevolgen zijn groot. We moeten daarom alles op alles zetten om de economie weer aan de gang te brengen. Ik ben nauw betrokken geweest bij het opstellen van het recoveryplan. Dat rollen we uit nu Bonaire als een laagrisicobestemming wordt beschouwd en de regering het sinds 19 mei toestaat dat Nederlanders weer vakantie houden op ons eiland. Bonaire komt sterker uit de crisis, daar gaan wij met elkaar voor zorgen."

Kun je iets concreter zijn?

"Wat er moet gebeuren is duidelijk. Dat staat in het Strategisch Tourism plan. Het recoveryplan is daarop gebaseerd. We gaan werken aan diversificatie van het toerisme om Bonaire aantrekkelijker te maken voor meer doelgroepen, ook voor reizigers die meer willen dan zon, zee, strand en duiken. Bonaire heeft niet alleen een geweldig mooie onderwaterwereld, ook boven water zijn voor natuurliefhebbers hele mooie en bijzondere plekken te ontdekken. Een vakantie op Bonaire moet een unieke experience worden."

Doe je het anders dan je voorganger?

“Voor de betrouwbaarheid van het openbaar bestuur is continuïteit van belang. Afspraken die gemaakt zijn, dienen te worden nagekomen. Wat ik wel heb gedaan, is kritisch kijken naar de prioriteiten. Elvis en ik waren het vaak eens, maar we dachten zeker niet over alles hetzelfde. Dat is goed, want door het uitwisselen van argumenten kom je vaak gezamenlijk tot een beter inzicht.”

Maar is het niet lastig dat hij je vanuit de Eilandsraad op de vingers kan kijken en ook nog eens je partijleider is?

“Wij hebben goede afspraken gemaakt. Ieder heeft zijn eigen verantwoordelijkheid. De rol van een gedeputeerde gaat in mijn optiek verder dan de partijpolitiek, je bent bestuurder voor en van heel Bonaire. Mijn taak is het om er in collegiale samenwerking met de andere leden van het Bestuurscollege voor te zorgen dat het Bestuursakkoord en het collegeprogramma worden uitgevoerd en daarbij goed te luisteren naar de politieke standpunten van alle partijen in de Eilandsraad. Elvis is iemand die anderen stimuleert zich te ontwikkelen, hij geeft mij de ruimte mijn eigen invulling te geven aan deze taak.”

Er is veel gedoe tussen het Bestuurscollege en de oppositie. Hoe kijk je daar naar?

“Op persoonlijk vlak zijn mijn contacten met de leden van de oppositiepartijen goed. Maar ik heb ook gezien dat er vanuit de oppositie veel aandacht is voor procedures en vraag me af of de

bevolking daar heel veel mee opschiet. Zelf zou ik liever zien dat de Eilandsraad zich focust op de inhoud van plannen. Ik sta open voor samenwerking en ideeën om plannen beter te maken. Om een relatie succesvol te maken heb je twee partijen nodig."

Wat mag de samenleving van jou verwachten?

"Ik wil mij vooral inzetten voor het oplossen van pijnpunten die de bevolking ervaart. Een daarvan zijn de wegen. Waarom gaat dat zo langzaam? Dat heeft te maken met onze interne organisatie. Als adviseur heb ik gezien dat de medewerkers van goede wil zijn, maar dat de vele wetgevingen in het bestuur en onder leidinggevendens hun sporen hebben nagelaten. Vacatures staan soms te lang open, aan de andere kant blijven mensen te lang op hun plek zitten. Er zijn weinig ontwikkelingsmogelijkheden, dat werkt niet motiverend. Als iemand niet op de juiste plek zit, moeten we zorgen dat hij of zij wel op de juiste plek komt te zitten. Ook cursussen en trainingen kunnen mensen stimuleren. Ik wil het enthousiasme terugbrengen; dat mensen met plezier naar hun werk gaan. Ik realiseer me heel goed dat dat tijd nodig heeft, maar in mijn ogen is dit de enige juiste weg om het openbaar lichaam Bonaire toekomstklaar te maken. Overigens is het opknappen van wegen nu wel goed op gang gekomen."

Je vindt ook dat de besluitvorming moet worden versneld.

"Er zit veel te veel tijd tussen het vragen om een advies en het nemen van een besluit in het Bestuurscollege, soms wel drie

tot vier maanden. Er raken ook stukken zoek die niet meer terug te vinden zijn. Ik wil dat we de interne documentenstroom digitaliseren. Dan kan iedereen die erbij betrokken is online de voortgang volgen en zie je het meteen als het ergens blijft steken."

Het lastigste dossier is ongetwijfeld het financieel beheer waarover het College financieel toezicht nogal kritisch is.

"Daar ligt zeker mijn focus. Niet omdat Nederland dat wil, maar omdat het voor Bonaire van belang is dat het financieel beheer op orde is. Om goed te kunnen besturen, moet je kunnen vertrouwen op de cijfers. Ik vind dat in de correspondentie met het College financieel toezicht, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Eilandsraad te veel de nadruk ligt op het halen van deadlines. Natuurlijk moet je je aan planningen houden, maar minstens zo belangrijk is de kwaliteit van de begroting en kwartaalrapportages. Ik vind dat een begroting een betrouwbare weerspiegeling moet zijn van het beleid van het Bestuurscollege en de daaruit voortkomende plannen."

Je hebt een eigen bedrijf. Gaat dat wel samen met het zijn van gedeputeerde?

"Ik heb het overgedragen aan mijn vrouw. Niet alleen om de schijn van belangenverstrengeling weg te nemen, maar ook omdat ik mij volledig wil richten op mijn werk als gedeputeerde. Overigens hebben we om elke twijfel uit te sluiten besloten dat, nu ik gedeputeerde ben, het bedrijf geen evenementen meer voor het

openbaar lichaam zal organiseren, inclusief de regatta."

Je begint over je vrouw. Jullie zijn de dag na jouw beëdiging getrouwd. Hebben jullie gewacht totdat je gedeputeerde zou zijn?

"Begin vorig jaar zijn we met de voorbereidingen begonnen om in augustus te trouwen. Toen kwam corona en hebben we het uitgesteld tot december. Dat Elvis zou terugtreden, heb ik niet voorzien, dus het is puur toeval. Mijn beëdiging had eigenlijk al in november moeten plaatsvinden, maar door omstandigheden is dat enkele weken later gebeurd en dat was inderdaad de dag voor onze bruiloft."

Jullie zijn niet op huwelijksreis gegaan...

"Alles is anders gelopen dan we een jaar geleden dachten. Bij de bruiloft was vanwege de coronamaatregelen maar een beperkt aantal gasten aanwezig. En omdat ik gedeputeerde werd, leek het mij beter om goed bereikbaar te blijven. Het is een bijzondere tijd en dan kan het nodig zijn heel snel te reageren."

Heb je als gedeputeerde überhaupt een privéleven?

"Gedeputeerde ben je zeven dagen in de week 24 uur per dag. Zeker in een kleine gemeenschap als de onze. Je komt elkaar overal tegen en ook de drempel om te bellen of te appen is laag. Maar het is wel nodig een balans te vinden tussen werk en privé. Als je al je energie in je werk steekt, kan het niet anders dan dat je prestaties daaronder gaan lijden. En als je op het strand ligt, is het nog altijd mogelijk om over zaken na te denken..."

www.bonairegov.com